

школярі готові наслідувати свого вчителя у всьому. Але сила позитивного прикладу наставника збільшується, коли він діє систематично і послідовно, без розбіжностей між словом і ділом, доброзичливо.

Отже, результатом духовно-морального виховання молодшого школяра є наявність і розвиток духовно-моральних якостей: виховання патріотичних почуттів; виховання мужності і відданості Батьківщині; виховання шанобливого ставлення до батьків, до старших, ціннісного ставлення до сім'ї і роду; виховання працьовитості і шанобливого ставлення до майстерності і праці ближнього; виховання ціннісного ставлення до релігійних традицій як основи духовності. А реалізувати процес виховання моральних якостей у дітей молодшого шкільного віку можливо при використанні методів формування свідомості особистості дитини, організації її діяльності через формування первинного досвіду моральної поведінки в певних умовах і завданнях.

Ігошин А.Л.

Державний біотехнологічний університет

У ПОШУКАХ ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Першу згадку про Григорія Сковороду ми отримуємо ще зі школи. Видатний український філософ, кажуть про цю історичну постать вчителі. І ми, ще діти, на перших уроках історії України тепер уже в незалежній Україні, сприймаємо це як належне, просто як факт, що відкарбовується в кожному з нас на все подальше життя. Але, на жаль, майже ніхто із нас в дорослому житті нічого окрім “видатний український філософ” не скаже про Сковороду на згадку. А воно і не дивно, бо в той час (перша половина 90-х) предмет з української літератури якщо і згадував про нього, то лише побіжно, а філософію в школі не викладають. То ж переважно в пам'яті дорослого населення сучасності залишаються лише кліше та пара-тройка міфів, що ми можемо пригадати.

Український сегмент Вікіпедії стверджує, що Григорій Сковорода “власної філософської системи не створив”. Тобто творів за життя не друкував, самі думки не систематизував, але залишив по собі конспекти-рукописи, що були видані задовго по смерті автора. Але чи вивчають його твори сучасні школярі та студенти, окрім як фахові філософи? Чи мають вплив його думки на сучасників? Які моральні цінності він окреслив, що ними можуть послуговуватись пересічні, пробачте, освічені, громадяни у повсякденному житті чи професійному? Які з його думок актуальні зараз так само, як і у XVIII сторіччі? Адже саме в цьому полягає спадок філософа.

Ми бачимо мало не щодня портрет Григорія Сковороди на банкноті 500 гривень. Там же - його малюнок із висловом: “Не равное всем равенство...” Але чи замислюється бодай хто-небудь з нас над тлумаченням цієї думки? Знову ж таки, яке ставлення до грошей мав сам Сковорода? Адже частину життя провів у внутрішніх мандрівках, що не могло не відобразитися на його світогляді. На мою думку, вшанування Сковороди-філософа на банкноті більше говорить про нас,

ніж про його філософію, позаяк ми таким чином намагаємося відшукати своє коріння - основу, на яку могли би спертися, систему моральних цінностей.

Декілька років тому автор цих рядків брав участь у навчанні підприємницької діяльності від одного з об'єднань харківських підприємців. По закінченню курсу я запитав у кожного з викладачів-підприємців, хто мав бажання відповісти, яку книгу вони порадили б підприємцям-початківцям та яка книга справила на них найбільше враження як на підприємців. Звісно, ця вибірка нерепрезентативна. Звісно, ніхто не згадував ані про Сковороду, ані будь-кого з українських авторів. І це могло б не стосуватися питання філософії, але! Один з відповідачів визначив як найвпливовішу для нього книгу "Атлант розправив плечі" американської авторки Айн Ренд. Цей твір пропагує цілу систему правих ліберальних поглядів, можна навіть сказати ультра ліберальних. І це - система цінностей, якою послуговуються підприємці. Але якщо українці друкують свого філософа на грошах (донедавна на найбільшому номіналі), то це ж має мати сенс?! Але запитайте в них про Сковороду і ви отримаєте лише усталене кліше та міф про те, як він пішов з життя.

До речі, про цей міф. Ми знаємо, що Григорій Сковорода завчасно, точніше, саме вчасно, власноруч викопав собі могилу, коли відчув близькість смерті. Це вирізняє його з-поміж пересічних представників народу. Так, в цьому він особливий, але не унікальний. Мені доводилось знати людину, яка так само відчула наближення кінця, була до того здорова та працездатна, але час прийшов. Насправді, здатність відчувати таким чином своє життя розповсюджене явище, хоча і поодиноке, бо мало хто прислухається до своїх внутрішніх почуттів. Може в цьому була сила Сковороди як людини та як філософа?

Зрештою, може настане час, коли ми будемо більш наполегливо вивчати творчість Сковороди задля пошуку прихованого сенсу. Може колись настане час, коли не знати байок Сковороди буде сприйматися як дурний тон. Може колись настане час, коли ми будемо послуговуватись системою моральних цінностей Сковороди у бізнесі та побуті. А поки що постать Григорія Сковороди проходить як історичне тло, що очікує свого часу на визнання.

Науковий керівник
проф. Фірсова Л.В.

Ільченко Б.І.

ВСП «Харківський фаховий коледж харчової промисловості ХНТУСГ ім. П. Василенка»

Науковий керівник – викл. ВКК Задорожна В.І.

ГЕНДЕРНЕ ВИХОВАННЯ – НАГАЛЬНА ПОТРЕБА СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Ідеал навчання і виховання молодого покоління в будь-які часи і у всіх народів містив у собі уявлення про нормативну маскуліність і фемініність, відбивав цінності жіночого і чоловічого, а також способи навчання нового покоління культуросообразність «жіночої» і «чоловічої» поведінки. Все це